

اعجاز معنوي قرآن

<?xml encoding="UTF-8">

مقدمه

خداوند تبارك و تعالي هنگامي كه حكمت خود را بر زمين گسترانيد سعادت دنيوي و اخروي انسان را در قالب كتابي نازل ساخت كه آن را قرآن ناميد و در هر عصر و زمان مطابق استعداد مردم آياتي را نازل مي ساخت و براي بيان خردمندانه اين احكام راهنمايي براي مردم مي فرستاد .

پس اين هدايتنامه بزرگ الهي جامع تمام نيازهاي بشري بوده و مربوط به همه ادوار و عصرهاست و تمامي انسانها را شامل خواهد شد . احكام و عبادات ، قوانين ، فضائل و آداب و قوانين سياسي ، مدني ، اجتماعي و اقتصادي همگي در قرآن جمع شده اند .

خداوند با نزول قرآن حجتش را بر افراد تمام کرده و هيچ كتابي مانند قرآن جوابگوي تمامي نيازهاي انسان نخواهد بود . احكام و عبادات ، فضائل ، آداب و قوانين سياسي در آن بيان شده و همين موارد است كه نشان مي دهد اين يك ساخته انساني نبوده بلكه خرق عادت و معجزه اي است الهي پس حتما منشأيي غير انساني دارد . 1

دلایل اعجاز قرآن چیست ؟

1 - قرآن زمان و مكان را درهم شكسته است . اين معجزه جاويدان امروزه همان است كه 1400 سال پيش توسط رسول اكرم (ص) آورده شد . مسائل و حوادث قرآن با اين كه مربوط به هزاران سال پيش است در اصلشان همچگونه ترديدي ايجاد شده است اين معجزه قرآن است كه در محدوده زمان و مكان قرار نگرفته و از 1400 سال پيش بدون هيچ گونه تخريبي باقي مانده است . 2

2 - قرآن يك معجزه روحاني :

قرآن معجزه اي است كه با عقلها و اندیشه ها و ارواح انسانها سروكار دارد . 3 بنابر اين اين معجزه روحاني از معجزات ديگر كه اغلب جسمي هستند برتر خواهد بود .

اينجاست كه گفته مي شود قرآن معجزه ايست كه بشردر برابر آن زانوي ناتواني بر زمين زده است و بنابر اين آنجا كه خداوند تحدي مي كند هيچكس نتوانسته پاسخ گوي او باشد . خداوند در ميان اعراب كه زبان آنها از گسترده ترين زبانهاي دنيا بوده و در فصاحت و بلاغت كسي به پاي آنها نمي رسيده تحدي مي كند و اينست اعجاز لفظي قرآن كه با اعجاز معنوي آن همراه است .

اعجاز قرآن بر چند دسته هستند ؟ 4

1 - از نظر رسا بودن تعبيرات ، موزون بودن كلمات و جمله بنديها و به طور كلي فصاحت و بلاغت

2 - از نظر معارف ديني و معرفي مبدء و معاد .

3 - از نظر علوم دانشهايي كه در آن وجود دارد .

4 - از نظر طرح قوانین اجتماعی .

5 - از نظر اخبار از حوادث آینده .

اعجاز محتوای قرآن

انسان در روند تکاملی زندگی و حیات خود نیازمند تغییر و دگرگونی در زندگی است و اینگونه است که شعرا و هنرمندان پیوسته آثار خود را مورد تصحیح و نقد قرار می دهند .
اما قرآن اینگونه نیست. هیچ تضاد اختلافی در معنای آن وجود ندارد .
« افلا تدبرون القرآن ولو كان من عند غير الله فوجدوا فيه اختلافا كثيرا . » 5 ؛ آیا پس تأمل نمی کنند در قرآن و اگر از نزد خدا نبود هر آینه در آن اختلافی زیاد یافته بودند.

آسان فهمی قرآن

یکی دیگر از اعجاز قرآن آسان فهمی قرآن است پس چرا در حالی که غنی ترین کتاب جهان است فهمش آسان و بدور از هرگونه مشکلی میسر است ؟
« ولقد يسرنا القرآن للذكر » 6 ؛ آری قرآن کتابی است اجتماعی - فرهنگی و سیاسی برای ساخت زندگی بشر. و بشر را با تمام ابعاد فهمش در نظر می گیرد پس باید قابل فهم باشد .
« يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر » 7 ؛ خداوند آسانی شما را می خواهد نه سختی شما را .

شاهکار ادبی

قرآن يك شاهكار ادبي است و تحدي خداوند نیز به این مسئله برمی گردد که اگر تمامی افراد روی زمین جمع گردند نمی توانند کلمه ای مثل قرآن آورند و در این زمینه تلاش دروغ پردازهایی چون مسیلمه کذاب بی ثمر مانده است .

دیوان حافظ به عنوان یکی از مهمترین آثار ادبی نیز مورد تقلید هنرمندان قرار گرفته و اثری مثل او را آورده اند . مثلاً ادیب معاصر ما آقای الهی قمشه ای 8. ولی آنچه مسیلمه آورد همانند آوری نیست و فقط چند واژه را جابجا کرد به گمان اینکه همانند قرآن را آورده است .

« انا اعطيناك الكوثر » را « انا عطيناك الجماهر » آورده و این يك تحریف است نه همانند سازی . واژه کوثر به معنای سرشار و فراوان است . و مصداق آن نسل گسترده ، نام بلند و آوازه فراگیر است ولی « جماهیر » يك لغت تك مغنایی است . معنای کوثر از لحاظ پیشگویی تاریخی هم مد نظر قرار خواهد گرفت مانند نسل و دودمان گسترده .
به طور کلی اعجاز قرآن به دودسته ، لفظی و معنوی تقسیم می شوند . آن دسته که از ظاهر کلمات و عبارات قرآن خارج می شود و آن دسته که از باطن و فراسوی کلمات قرآن می توان استخراج کرد .

فصاحت و بلاغت جزء اعجاز لفظی قرآن قرار می گیرد ؛ معارف دینی و علوم دانشهای بشری که جزئی از اعجاز معنوی می باشد .

تاریخ صحیح که جزء همان علوم بشری است ، اخبار از آینده و قوانین اجتماعی جزء اعجاز معنوی قرآن کریم مطرح می گردد 9.

ما در این قسمت بحث چندانی روی اعجاز لفظی نخواهیم داشت و بحث پیرامون اعجاز معنوی قرآن خواهد بود .

اعجاز قرآن از نظر علوم روز

قرآن دایره المعارف نیست ، بلکه يك كتاب تربيت وهدايت مي باشد ، هدايت درهمة ابعاد آن و« نزلنا عليك الكتاب تبينا لكل شيء .» ؛ وقرآن را برتوناژل کردیم درحالي که بيان کننده همة چیزهاست .

- قرآن يك كتاب علوم طبيعيي نیست وبيان اسرار عالم فقط هدف تربيتي واخلاقي دارد واین درست نیست که ما فرضیه هاي علمي را اساس آیات قرآني قراردهیم چرا که فرضیه هاي علمي همیشه راه فنا را درپي مي گیرند درحالي که آیات قرآن فناپذیرند .
(مانند فرضية لاپلاس)

- مثلا درمورد گیاهان ووجود جنس نروماده درآنها يك دانشمند فرانسوي درسال 1731 آن را تصريح کرد درحالي که قرآن این حقیقت را صراحتا درچندین مورد مي فرماید :

« وانزل من السماء ماء فاخرجنا به ازواجنا من نبات شتي » 10 ؛ واز آسمان آبي فروفرستادیم وبوسيلة آن جفت هايي از گیاهان گوناگون رویاندیم .

« والارض مددناها والقينا فيها رواسي وانبتنا فيها من كل زوج بهيج » 11 ؛ وزمین را توسعه دادیم وكوههايي درآن انداختیم وازهرگياه زيبا زوجي درآن رویاندیم .

پس بدین ترتیب حتي درمورد عالم گیاهان ونباتات نیز قرآن چیزی را کم نگذاشته است وتمامي قوانین طبیعی دراین زمینه را بیان نموده است .

همچنین قرآن مي فرماید :« والقينا في الارض رواسي » ؛ ما درزمین كوههايي افكندیم این نشاندهنده پیدایش كوهها بعد از زمین است .درحالي که دانشمندان امروزه ثابت کرده اند که چین خوردگیهاي زمین پس از سرد شدن پوسته زمین ایجاد شده است .

اعجاز معنوي قرآن و پیشگویی از آینده

ذات انسان به گونه اي است که همیشه مي خواسته مطلع از حوادث آینده باشد اما هیچ يك از مدعیان پیش گویی نتوانسته اند به این نیاز انسان پاسخگو باشند .اکنون نمونه هايي از اخبارغیبي قرآن وپیشگویی هاي آن را بیان مي داریم :شکست رومیان وپیروزي مجدد آنها .

« الم غلبت الروم في ادني الارض وهم من بعد غلبهم سيغلبون في بضع سنين الله الامر من قبل ومن بعد ويومئذ يفرح المؤمنون بنصرالله ينصرمن يشاء وهو العزيزالرحيم .وعندالله لا يخلف الله وعده ولكن اكثرالناس لا يعلمون » ؛ 12 شکست خورد روم درنزدیکترین سرزمین وایشان پس از شکستشان به زودي پیروزشوند ، درچند سال براي خداست کاراز پیش واز پس ودرآن روزخرسند شوند مؤمنان. به ياري خداوند هرکه را خواهد ياري کندواوعزتمند مهربان است .وعده خداست ونشکند خدا وعده خویش را وليکن بیشترمردم نمي دانند .
هنگامي که مسلمانان درمکه بودند ودرظاهراتوان جنگي میان ایرانیان ورومیان صورت گرفت ومنجر به شکست رومیان شد .دشمنان اسلام این حادثه را به فال نيك گرفتند وهنوز9 سال نگذشته بود که مطابق این آیات رومیان درنبرد دیگری برمسلمانان پیروزشدند ومقارن آن جنگ درجنگ بدرمسلمانان بردشمنان غالب گشتند .

پیش بینی فتح مکه

« لقدصدق الله رسوله الریاء بالحق لندخلن المسجد الحرام إن شاءالله آمنین محلقین روسکم ومقصرین

لاتخافون فعلم ما لم تعلموا فجعل من دون ذلك فتحا قريبا» ؛ همانا راست آورد خدا بر پیامبر خویش خواب را به درست که درآیید در مسجد الحرام اگر خدا خواهد آسودگان تراشندگان سرهای خویش و کوتاه کننده ناخن های خویش بی آنکه بیمی داشته باشید. پس آنچه را ندانستید خدا دانست و آن پیروزی نزدیک را قرار می دهد. 13. این آیه می فرماید : مراسم عمره درمکه با کمال آرامش انجام خواهد شد و بعد نیز جریان فتح مکه و مسائل آن که همگی بیان می شود .

پیش بینی قرآن فقط محدود به این نخواهد بود و ما قرآن موارد بسیاری را از قبیل داریم. مثلاً آیات سورة کوثر که خبر از کثرت دودمان پیامبر (ص) می دهد .

قرآن و فضا

« يامعشر الجن والانس ان استطعتم ان تنفذوا من اقطار السموات والارض فانفذوا لاتنفذون الا بسلطان. فبأي آلاء ربكما تكذبان. يرسل عليكم شواظ من النار ونحاس فلا تنتصران. فبأي آلاء ربكما تكذبان. فإذا انشقت السماء فكانت وردة كالدهان. » 14 ؛ ای گروه جن و انس، اگر می توانید از حدود و اقطار آسمانها تجاوز نمایید و به آسمانها وزمین های دیگر نفوذ کنید ولی بدانید که نمی توانید نفوذ کنید و مگر به وسیله قدرتی مخصوص پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب می کنید. بر شما اشعه هایی از آتش و دودی مخصوص فرستاده می شود و شما هم به یکدیگر نمی توانید کمکی بنمایید پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب می کنید موقعی که آسمان شکافته می شود و چون مس گداخته قرمز رنگ می شود .

این یکی از پیشگوییهای قرآن است که می گوید رنگ آسمان قرمز رنگ خواهد شد آسمان به طور طبیعی وقتی ما به آن می نگریم آبی آرامش بخشی دارد که دید هربیننده را می آراید. اما همین رنگ آرامش بخش برای کسانی که محوطة اتمسفر زمین را ترك کردند و به فضا وارد شدند رنگ قرمز تیره ای خواهد بود که حتی والنتنیا ترشکوا اولین زن فضانورد روسی در خاطرات خود به فضا چنین مسئله ای را خاطرنشان کرده است .

و یا در مورد نیروی جاذبه زمین که قرآن این را هزاران سال پیش از نیوتن کشف کرده و بیان می دارد :

« الله الذي رفع السموات بغير عمد ترونها ثم استوي على العرش وسخر الشمس والقمر كل يجري لا جل مسمي يدبر الامر يفصل الايات لعلكم بلقاء ربكم توقنون » 15 ؛ خداست آنکه بیفزاشت آسمانها را بی هیچ ستونی که آن را ببینید. سپس استوار شد بر عرش و رام کرد مهر و ماه را هر کدام روانند تا سرآمدی معین می پردازد کار را تفصیل می دهد آیات را شاید شما به ملاقات پروردگار خویش یقین آورید .

عمد به معنای ستون است و نتیجه آن اینست که آسمانها ستونهایی دارد ولی قابل مشاهده نیست و یا درجایی می گوید : « ومن آياته خلق السماوات والارض وما بث قبهما من دايه وهو علي جمعهم اذا يشاء قدير. » ؛ و از نشانه های اوست آفرینش آسمانها و زمین و آنچه در آنها پراکنده است از جنبندگان و اوبرگرد آوردن آنان زمانی که بخواهد تواناست. 16

و اینجا نشانه های قدرت خداوند را موجودات و جنبندگانی می دانند که در زمین و آسمان جمعند و کلمه « دابه » نشان دهنده وجود موجوداتی در آسمانها و سایر کرات می باشد که دانشمندان نمونه ای از این نوع حیات را نیز ثابت کرده اند در حالی که قرآن آن را سالها پیش آشکارا بیان فرموده بود.

اعجاز قرآن از دریچه معارف دینی

معجزه يك پیامبر علاوه بر اینکه باید شکننده قوانین بشري و خارج از حوزه توانمندیهای آن بوده باشد درعین حال باید از سنخ اموري باشد که در عصر آن پیامبر مردم ویا نخبگانی از آنان در آن به نبوغ و کمال بشري رسیده باشند. از اینروست که معجزه پیامبر خاتم (ص) کتاب است. این کتاب بزرگ الهی که ابعاد و جوانب اعجازی آن هزاران اندر هزار می باشد در لفظ و در معنی در امروز و در فردا در ادب و بلاغت و اسلوب و روش تألیف در اثبات نزول قرآن، در علوم و معارف قرآن، در برنامه شریعت قرآن و... در تأثیرگذاری فوق العاده آن بر فطرت و روان بشري و... بلاخره اعجاز قرآن در عرصه علوم کنونی و تجربی. مأموریت اصلی و موضوع اساسی قرآن همانا «انسان» است. وظیفه قرآن این است که چهارچوب های بنیادین يك جهان بینی کلی و هستی و رابطه آن با آفریدگاران را پی ریزی نموده و جایگاه انسان در این میان را معرفی نماید و آنگاه بر اساس این بینش ها و نگرش ها یعنی بر اساس این جهان بینی کلی نظامی را برای زندگی بوجود آورد که به انسان میدان می دهد. 17.

ایدئولوژی مذهبی اسلام در قرآن بیان شده و زیربنای مسائل دینی در آن ذکر شده است. قرآن از مهمترین مسائل زندگی انسانی که مسئله معاد می باشد و مسائل عقیدتی که مربوط به اثبات وجود خداست و ابتدایی ترین مسائل است را بیان می دارد. آنجایی که می گوید: «فإذا ركبوا في الفلك دعوا لله مخلصين له الدين فلما نجاهم الي البراذهم يشركون». پس چون در کشتی سوار شوید بخوانند خدا را به غش پس چون نجات داد ایشان را آن گاه ایشان مشرک می شوید. 18.

توحید فکری و استدلالی همگی در قرآن بیان شده. این آیات کشش و جاذبه ای خاص دارد و خدا را با عظمت بی پایان در اعماق روح انسان جاری می دهد.

«هو الذي لا اله الا هو عالم الغيب والشهادة هو الرحمن الرحيم هو الله لا اله الا هو الملك القدوس السلام المؤمن المهيمن العزيز الجبار المتكبر، سبحان الله عما يشركون، هو الله الخالق الباري المصورته الاسماء الحسني سبح ما في السماوات والارض وهو العزيز الحكيم.»؛ اوست خدایی که جز او خدایی نیست دانای نهان و هویدا. او بخشنده و مهربان است. او خدایی است که جز او خدایی نیست. پادشاه پاک، سلام، امان دهنده نگهبان توانای فرمان فرمای بزرگ و خدا از آنچه شرک می ورزند منزّه است. اوست خداوند آفریدگار و پدیدآورنده پیکر ساز و صاحب نامهای نکو آنچه در آسمانها و زمین است. 19.

و یا در جایی دیگر می گوید: «ولوانما في الارض ومن شجرة اقلام والبحر بمده من بعده سبعة ابحر ما نفدت كلمات الله إن الله عزيز حكيم.»؛ اگر تمام درختان روی زمین قلم شوند و دریا با هفت دریای دیگر مرکب، با

اینحال کلمات خدا تمام نمی شوند و قادر به نوشتن نخواهند بود. 20.

و اینجاست که تصویری از بی نهایتی ذات پروردگار معرفی می کند و یا علم بی نهایت او را با جمله «يعلم خائنه الاعين وما تخفي الصدور» 21؛ از چشمهایی که به خیانت دیدگان آگاه و از اسرار درون سینه ها با خبر است، بیان می دارد. و به همین ترتیب بعد از اثبات وجود حق به مسئله معاد و مرگ می پردازد «... وتري الارض هامدة فاذا أنزلنا عليها الماء اهتزت وربت وانبتت من كل زوج بهيج. ذلك بان الله هو الحق وانه يحيي الموتى وانه علي كل شي ع قدير.» 22؛ و زمین مرده را می بیني که پس از نزول باران تحرك و جنبش می یابد و نمومی کند و از هر جفت گیاهان باطراوت و نشاط انگیز می رویاند. اینها بخاطر این است که بدانید خداوند برحق است و مردگان را زنده می کند و بر همه چیز قادر است.

داستانهای تاریخی قرآن یک شاهکار هستند و حقایق تاریخ را بدون اینکه دستخوش تحریفی شده باشند خردمندانه بیان می کند و ما را از افسانه های دروغین تاریخ درامان می دارد .

در این مورد به مثالی در مورد حضرت داوود در قرآن و تورات اشاره می کنیم :

در قرآن آمده است که حضرت داوود به قضاوت در میان مردم زمان خود معروف بودند اما در موردی خداوند ایشان را آزمایش کردند و هنگامی که دوفرمختاصم جهت قضاوت پیش او آمدند او عجل شد و بدون اینکه حرف دوم را بشنود حکم را به نفع نفر اول صادر نمود و اینجا بود که این آیه نازل شد که :

« يا داوود انا جعلناك خليفة في الارض فاحكم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوي فيضلك عن سبيل الله . » 23 ؛

ای داوود ما در زمین تو را جانشین قرار دادیم پس میان مردم به حق حکم ران و از هوس پیروی مکن که از راه خدا گمراهت کند .

و این آیه نشان می دهد که لغزش داوود در طرز رأی دادن و قضاوتش بوده نه چیز دیگر .

اما در تورات اینچنین آمده که داوود هنگامی که در اورشلیم بود از پشت بام زنی را برهنه می بیند که مشغول شست و شوی خویش است و عاشق او شده و با او همبستر می گردد و او از داوود حمله می شود . داوود دستور می دهد شوهر این زن را که از افسران پاک نیت لشکر او بوده دور از او در جایی خطرناک بگمارند تا داوود بتواند همسر او را تصاحب کند و این کار از نظر خداوند ناپسند آمده است .

و بسیاری از داستانهای دیگر که تناقض آنها در تورات و انجیل با قرآن دیده می شود . در حالی که به اعتقاد ما و طبق آیات قرآنی پیامبران ، معصوم و این اعمال با مقام نبوت سازگار نیست .

قوانین و اجتماع

قوانینی که قرآن بیان می فرماید محصور به هیچ عصر و زمان نخواهد بود و برای اداره جهان امروزی نیز کافی است . مثلاً قرآن اخوت و برادری را به عنوان اصلی ترین مسئله ای که در پیوند اجتماعی انسانها مطرح است بیان می دارد . این رفیق و دوست کلمه ای است کلیدی در جهان امروز و به عنوان یک شعار مهم اجتماعی است . « انما المؤمنون اخوه فاصلحوا بین ائوبکم »؛ همانا مؤمنان برادر هستند پس برادرانت را به صلح دعوت کن . 24

« واذکر وانعمت الله علیکم اذکنتم اعداء فألف بین قلوبکم فاصبحتم بنعمه اخوانا . » ؛ و یاد آورید نعمت خدا را بر شما هنگامی که دشمن یکدیگر بودید . پس میان دل های شما دوستی افکند تا به نعمت او برادر شدید . 25

همچنین قرآن اصل عدالت را به عنوان زیربنای همه قوانین اجتماعی پذیرفته است .

« واذ حکمتکم عدالت به عنوان هدف نهایی بعثت پیامبران پذیرفته و می گوید : 26

« لقد ارسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان ليقوم الناس بالقسط . 27

پیامبران خود را با دلایل آشکار فرستادیم و به همراه آنها کتاب و قانون نازل کردیم تا مردم عدالت را برپا دارند .

منابع

کلام الله مجید

اعجاز در قرآن : حسن عرفان ، انتشارات دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی ، سال 1379

جلوه های جدید از اعجاز علمی قرآن : عبدالرؤف مخلص ، انتشارات شیخ الاسلام ، بهمن 76

قرآن کتاب خدا : عبدالواحد فقيري : انتشارات شيخ الاسلام
قرآن و آخرین پديده هاي علمي : جعفررضايي فر، انتشارات فوژان ، چاپ اول ، تابستان 76
قرآن و آخرین پيامبر: ناصرمكارم شيرازي ، انتشارات اسلاميه ، 1349
قرآن هرگز تحريف نشده : حسن حسن زاده آملی ، انتشارات قم ، چاپ سوم ، 1376

پي نوشت ها :

- 1 - قرآن کتاب خدا، عبدالواحد فقيري ، صفحه الف .
- 2 - قرآن و آخرین پيامبر، ناصرمكارم شيرازي ، ص. 260.
- 3 - همان منبع ، ص. 29.
- 4 - همان منبع ، ص 72 - 73.
- 5 - نساء . 82.
- 6 - هود ، 61 .
- 7 - بقره ، 185 .
- 8 - ر.ك: اعجاز درقرآن ، حسن ، عرفان ، همان منبع ، ص. 42.
- 9 - قرآن و آخرین پيامبر ، ص 72 و 73.
- 10 - طه ، 53.
- 11 - ق ، 7
- 12 - روم ، 1 - 6
- 13 - فتح ، 27.
- 14 - الرحمن ، 33 - 38.
- 15 - رعد ، 2.
- 16 - شوري ، 29.
- 17 - جلوةهايي جديد از اعجاز علمي قرآن ، عبدلرؤف مخلص ، ص 2
- 18 - عنكبوت ، 65.
- 19 - حشر، 21 - 24
- 20 - لقمان ، 27.
- 21 - غافر، 19.
- 22 - حج، 5 - 6.
- 23 - ص، 26.
- 24 - حجرات ، 10.
- 25 - آل عمران ، 103
- 26 - قرآن و آخرین پيامبر، ناصرمكارم شيرازي ، ص. 260.

